

شبکه مجازی از بحران تا تهدید/ ارتباط موزائیکی افراد خانواده

گرایش اقشار مختلف جامعه به‌ویژه نسل جوان و نوجوان به استفاده از شبکه های اجتماعی باعث شده تا کارشناسان نسبت به هدررفت اوقات فراغت در فضای مجازی و آسیبهایی که آنها را تهدید می کند هشدار دهند.

گرایش اقشار مختلف جامعه به‌ویژه نسل جوان و نوجوان به استفاده از شبکه های اجتماعی باعث شده تا کارشناسان نسبت به هدررفت اوقات فراغت در فضای مجازی و آسیبهایی که آنها را تهدید می کند هشدار دهند.

خبرگزاری مهر، گروه جامعه- مهناز قربانی: امروزه استفاده از شبکه های مجازی بخش مهمی از وقت و ساعات زندگی خانواده ها و جوانان و حتی کودکان را به خود اختصاص داده به طوریکه افراد برخلاف گذشته به جای تلاش برای برقراری ارتباط و پابندی به ارتباطات خانوادگی، جذب گشت و گذار در گروه‌ها و سایتهای مختلف می شوند.

این دوست موزی در مهمانی‌ها و جمع های خانوادگی نیز فرد را رها نمی کند، در جمع ها، شاهد صحنه هایی هستیم که گرمای روابط خانوادگی را به دلخوری پدر و مادرها، و پدربزرگ ها و مادربزرگ ها تبدیل می کند تا جایی که حتی کاربران نیز به این مسئله معترفند و در واکنش به این اثرات غرق شدن در شبکه های اجتماعی و عدم برنامه ریزی برای استفاده به جا از این شبکه ها، تصاویری اعتراضی منتشر می کنند و یا کمپین های «عدم استفاده از موبایل» در مهمانی های خاص به راه می اندازند.

این موضوع البته فقط شامل حال مردم کشورمان نمی شود و اکثر کشورها با این موضوع دست به گریبان هستند.

حجم بالای اطلاعات و برنامه، سرعت، جذابیت و تنوع دامنه انتشار و... از جمله ویژگی های فضاهای مجازی است که در صورت عدم استفاده صحیح می تواند تهدیدی برای جوانان باشد.

کارشناسان معتقدند استفاده از اینترنت در صورت بهره برداری درست اطلاعات یا برای انجام کارهای روزمره، دریافت خدمات آموزشی، بانکی، ثبت نام و ... با داشتن مدیریت مناسب می تواند مفید نیز باشد چرا که پیشرفت تکنولوژی امری اجتناب ناپذیر است اما این تکنولوژی زمانی مشکل ساز و دردسرافرین می شود که مورد استفاده نادرست قرار گیرد.

آسیب شناسان از وضعیت فعلی استفاده از فضای مجازی ابراز نگرانی کرده اند و معتقدند تغییرات تکنولوژیکی، ارزش ها و هنجارهای اجتماعی را تحت تأثیر خود قرار داده و بروز آسیب های نوپدید در این زمینه می تواند زمینه ساز آسیب های اجتماعی، فرهنگی و روانی باشد به همین دلیل برنامه ریزی برای پیشگیری و کاهش آسیب های فضای مجازی ضروری است.

کاهش احساسات و عواطف، بروز دوستی‌ها و عشق‌های مجازی، سوء استفاده از دختران و پسران، فرار از خانه، کلاهبرداری اینترنتی، ازدواج های دروغین، سرقت اطلاعات، خیانت زوجین و از هم گسیختگی و فروپاشی خانواده ها و .. از جمله مواردی است که ممکن است جوانان و خانواده را در صورت عدم مدیریت درست گرفتار کند.

در این میان علاوه بر سیاستگذاری و برنامه ریزی درست از سوی دستگاههای ذیربط، خانواده ها نیز نقش مهمی در جهت کاهش آسیب های نوپدید ناشی از فضای مجازی دارند به طوری که می توانند با برخورد درست با جوانان و بازگو کردن آسیبهای این فضا، فرزندان خود را به استفاده درست از این امکان سوق دهند.

رئیس انجمن مددکاری ایران در خصوص آسیب های فضای مجازی به خبرنگار مهر گفت: یکی از موضوعاتی که به تازگی جامعه را درگیر خود کرده، استفاده از فضای مجازی در موضوعات و حوزه های مختلف است به طوری که از این ظرفیت در تمامی دنیا استفاده می شود اما برخی از افراد از آن استفاده نادرستی می کنند.

سیدحسن موسوی چلک گفت: استفاده از فضای مجازی و تکنولوژی برای جوانان در رده های سنی مختلف اجتناب ناپذیر است به طوری که در کشور خودمان استفاده از این تکنولوژی پیشرفت قابل توجهی داشته است.

طریقه استفاده درست از فضای مجازی آموزش داده شود

وی گفت: نکته ای که در استفاده از فضای مجازی مهم است، این است که طریقه استفاده درست از آن آموزش داده شود و بدانیم که این امکان و فرصتی است که باید در جهت بالابردن اطلاعات، سرعت انتقال، ارزان بودن و... از آن استفاده کرد و

تهدیدی محسوب نمی شود به شرطی که از این فضا درست استفاده کنیم.

این جامعه شناس با تاکید بر اینکه ویژگی های فضای مجازی باعث شده گروه های مختلف سنی و جنسی علاقه مند به بهره مندی از آن شوند، گفت: نکته ای که نگرانی ایجاد می کند این است که اگر این تکنولوژی و نرم افزار مسلط بر زندگی افراد شود، آن وقت آرامش و تمام وقت ما را تحت الشعاع خود قرار می دهد و شاید آنچه امروز موجب نگرانی شده، استفاده غیر مفید از آن است.

رئیس انجمن مددکاری ایران به ویژگی های مفید فضای مجازی نیز اشاره کرد و اظهار داشت: ثبت نام در کنکور، خدمات بانکی، پرداخت قبوض، افزایش اطلاعات، تشکیل گروه های علمی و... از جمله محورهایی است که فرصت بسیار مناسبی برای استفاده بهتر از زمان در اختیار ما قرار داده که می توانیم از آن استفاده کنیم.

مراقبت های لازم در فضای مجازی انجام نمی شود

وی با اشاره به اینکه مراقبت های لازم در این فضا انجام نمی شود، گفت: به همین دلیل مشکلاتی ایجاد شده است و چنانچه نتوانیم مدیریت درستی در این حوزه داشته باشیم، مشکلاتی برای جامعه، خانواده و افراد ایجاد خواهد شد.

وی در پاسخ به این سوال که آیا استفاده از فضای مجازی مانند تلگرام و... در حال حاضر در کشور ما بحران را شده است یا خیر؟ گفت: بحران به این معنا است که استفاده از این فضاها تمامی زندگی افراد را تحت الشعاع قرار دهد اما فعلاً در کشور ما بحران فراگیر نشده است گرچه برخی خانواده ها درگیر این مسئله شده اند. البته برنامه ریزی برای آینده برای جلوگیری از مشکل و بحران ضروری است.

فضاهای مجازی اتصال ایجاد می کنند نه ارتباط

این جامعه شناس با اشاره به اینکه در شرایط کنونی، کودکان از سنین کم با این فضا آشنایی پیدا می کنند، گفت: طرحی که آموزش و پرورش برای واگذاری موبایل با محدودیت های خاص به کودکان و نوجوانان دارد، بسیار خوب است اما هنوز به صورت فراگیر تمامی دانش آموزان از این نرم افزار استفاده نمی کنند و بر همین اساس مسئولان آموزش و پرورش و سایر ارگان های مرتبط باید فکری برای پوشش بیشتر این نرم افزار داشته باشند تا بتوانند خطرات ناشی از استفاده از موبایل های رایج را کاهش دهند.

خانواده ها باید به فرزندان خود این آموزش را بدهند که فضای مجازی و شبکه هایی مانند تلگرام اتصال ایجاد می کنند و نه ارتباط، بنابراین باید این وسایل و شبکه های ارتباطی به درستی هدایت شود تا بتوانیم از امکانات فضای مجازی با استفاده از قواعد و مقررات، درست استفاده کنیم که البته آموزش این قواعد و مقررات نیز ضروری است.

آسیب پذیری دختران از شبکه های مجازی بیشتر است

موسوی چلک با تاکید بر اینکه دختران به دلیل علاقه بیشتر، آسیب بیشتری از این فضا می بینند، گفت: اتفاقاتی که در چند ماه گذشته در فضای مجازی و تلگرام رخ داده نشان می دهد که زنان و دختران در معرض آسیب بیشتری در این فضاها هستند و آنچه ما را نگران می کند وابستگی اعتیادگونه به این فضاهاست.

کاهش محبت و عاطفه در میان زوجین و خانواده ها، کاهش زمان گفتگو، دوری افراد نسبت به یکدیگر و... از جمله مواردی است که در صورت استفاده زیاد از این فضاها در میان خانواده و اعضای آنها ایجاد می شود به گفته وی، کاهش محبت و عاطفه در میان زوجین و خانواده ها، کاهش زمان گفتگو، دوری افراد نسبت به یکدیگر و... از جمله مواردی است که در صورت استفاده زیاد از این فضاها در میان خانواده و اعضای آنها ایجاد می شود.

کارشناسان معتقدند با توجه به سرعت افزایش تکنولوژی در دنیا و به تبع در کشور ما، نمی توان جوانان و دانش آموزان را از این تکنولوژی محدود یا محروم کرد. به همین دلیل باید فقط نحوه درست استفاده از آن را آموزش داد و آن را به فرصت تبدیل کرد.

نمی شود مقابل فضای مجازی ایستاد

رئیس انجمن مددکاری ایران گفت: نباید فکر کنیم که می شود مقابل فضای مجازی ایستاد و از ورود نرم افزارهای جدید جلوگیری کرد و باید برخورد منطقی با این فضا داشته باشیم که متاسفانه تاکنون اینگونه نبوده است و طبیعی است که باید تابع پیامدهای منفی آن نیز باشیم.

در هر حال تنها وابستگی به فضای مجازی و گروه ها، مضر است و مدیریت است که می تواند استفاده از آن را از حالت تهدید خارج و به فرصت تبدیل کند.

به گفته وی، اعتماد به افراد در فضای مجازی بدون توجه به مقررات، برای خانواده ها مشکل ساز خواهد شد و وابستگی به این فضا و افراد در این فضا، باعث می شود فرد کم کم زندگی خود را محدود به این فضا کند و رفته رفته ارتباط وی با دیگر اعضای خانواده کم می شود و بر همین اساس است که اطمینان اشتباه و روابط گسترده، امنیت فرد را به خطر می اندازد و آسیب های اجتماعی در کمین وی خواهد بود.

دچار انفعال در خصوص آسیبهای فضای مجازی شده ایم

وی با اشاره به اینکه در سال ۹۱ تحقیق در مورد فضای مجازی و آسیب های نوپدید در دستور کار وزارت رفاه قرار گرفت، گفت: در همان سال نخستین سامانه بانک آسیب های اجتماعی را در این وزارتخانه راه اندازی کردیم اما متاسفانه پس از آن دیگر در مورد پیشگیری از آسیب های نوپدید و فضای مجازی برنامه ای ارائه نشد. چون هم مردم و هم مسئولین با این فضا کنار آمدند و آسیب های آن را پذیرفتند و مشکل انفعال در حوزه مجازی اصلا خوب نیست.

به گفته وی: در کشور برای پیشگیری از آسیب های فضای مجازی هیچ اقدام موثری انجام نشده و اگر به همین شکل پیش رویم در آینده یکی از ویژگی های آسیب های ایران، گسترش آسیب های اجتماعی ناشی از فضای مجازی خواهد بود، بنابراین اگر امروز اقدامی نکنیم فردا باید تاوان آن را پس دهیم.

از سوی دیگر برخی از آسیب شناسان اوضاع را وخیم دانسته و معتقدند استفاده زیاد از اینترنت و فضای مجازی یکی از عوامل خیانت زوجین به یکدیگر و فروپاشی خانواده ها است به طوریکه تغییر سبک زندگی تحت تاثیر شبکه های ماهواره ای و شبکه های مجازی، دور شدن از ارزشهای دینی و اخلاقی باعث خیانت زنان و مردان به همسرانشان و شکل گیری روابط فرارناشویی می شود.

آشنایی های اینترنتی باعث ایجاد فاصله عاطفی بین زن و شوهر می شود که طولانی شدن آن سردی روابط زوجین را در پی داد و متاسفانه ضعف فرهنگ مراجعه به خانواده و تنوع طلبی برخی از مردان باعث شده بعضی از زنان خارج از چارچوبهای منطقی و خانواده به دنبال روابط فراخانوادگی باشند که این مسائل از جمله آسیبهای فضای مجازی است.

شاهد ظهور زن و شوهرهای جدا از نظر زناشویی و مشترک در خانه و فرزند هستیم

علاوه بر زنان بسیاری از شوهران نیز به علت مسائل خانوادگی و درگیریهای اجتماعی یا سرگرم بودن به مسائل خود، حساسیتی به روابط زناشویی نشان نمی دهند و این گونه است که شاهد ظهور زن و شوهرهای جدا از نظر زناشویی و مشترک در خانه و فرزند هستیم که این گونه مسائل زنگ خطری برای اخلاق خانواده خواهد بود.

کارشناسان کاهش میانگین صحبت در خانواده را زنگ خطری برای استحکام روابط زوجین دانسته و عنوان می کنند که در حال حاضر نسبت به گذشته اعضای خانواده و به خصوص زوجین وقت کمتری را برای صحبت، گفتگو و در دل با یکدیگر می گذارند و این زمان به کمتر از ۱۷ دقیقه در شبانه روز رسیده که بسیار کم است و باعث جدایی اعضای خانواده می شود.

هدف اصلی فضاهای مجازی گسترش فرهنگ غرب

امان الله قرائی مقدم جامعه شناس و استاد دانشگاه نیز در خصوص تاثیر شبکه های مجازی و ماهواره ای بر روی خانواده ها به خبرنگار مهر گفت: به طور کلی هدف اصلی ایجاد فضاهای مجازی صرف نظر از اینکه جنبه مثبت اطلاع رسانی دارد براساس تئوری گسترش فرهنگ و تمدن غرب ایجاد شده است.

وی گفت: وسایل ارتباط جمعی و در حال حاضر نیز فضای مجازی با هدف غربی کردن فرهنگ و هویت مردم کشورهای مختلف و از بین بردن ارزش‌ها، هنجارها، اعتقادات، باورها و ... در حال گسترش است که تمامی اینها می‌تواند فرهنگ غرب را منتقل کند.

به گفته قرائی‌مقدم، غرب با این هدف که جوانان بهترین وسیله برای سرمایه‌گذاری و رسیدن به اهدافشان هستند، برنامه‌ریزی خود را بر روی آنها متمرکز کرده اند و چون جوانان احساسی و آسیب‌پذیر هستند، تحت تاثیر قرار گرفتن آنها بیش از سایر سنین است.

وی اظهار داشت: این موضوع از سریال‌ها شروع شده و هدف تمامی آنها تزلزل بنیان خانواده و روابط درون خانواده، روابط اجتماعی و بی‌تفاوتی نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی، سنت‌ها، اعتقادات، پابندی به اصول و ... بوده که مورد تهاجم قرار گرفته است؛ به طوری که رهبری نیز در این خصوص از تهاجم و ناتوی فرهنگی نام برده است.

افزایش طلاق و اعتیاد ناشی از استفاده از فضای مجازی

این آسیب‌شناس با اشاره به اینکه افزایش فضای مجازی باعث شده اعتیاد، طلاق و ... افزایش پیدا کند، گفت: هرچه در کشوری محدودیت و محرومیت بیشتر باشد، آن کشور بیشتر تحت تاثیر اهداف غرب قرار می‌گیرد و در کشور ما چون شرایط برای شادی و تفریح جوانان به طور کامل مهیا نیست، این قشر به دنبال استفاده از این شبکه‌ها می‌روند.

قرائی‌مقدم با تاکید بر اینکه کشورهای دیگر برای مبارزه با هدف غرب، از سال‌های قبل تمهیداتی را برای کمتر شدن آسیب جوانان و خانواده‌هایشان در نظر گرفته‌اند، گفت: ساخت فیلم و سریال، اقدامات فرهنگی و ... از جمله این اقدامات است تا جوانان کمتر دچار آسیب شوند.

صدمات استفاده از فضا و شبکه های مجازی در مرحله اول، خانواده‌ها و سپس اجتماع را دربر می‌گیرد؛ حتی می‌تواند بدبینی سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایجاد کند و تمام ارزش‌ها را مورد شک و تردید قرار دهد.

این جامعه‌شناس افزود: انتقال ارتباط با بیگانگان از طریق فضاهای مجازی به صورت تصویری، کلامی، نوشتاری و ... می‌تواند مخرب و مضر باشد که البته کسب اطلاعات از این طریق مفید است اما به دلیل محرومیت‌های درون جامعه، تبدیل به ضرر شده است.

آسیب‌های این فضا به گونه ای است که در حال حاضر در مهمانی، خانه، مترو و ... همه به دنبال استفاده از موبایل هستند و زندگی و تعاملات بیمارگونه به خصوص در شهرهای بزرگ مشاهده می‌شود و همه مردم مثل یک ربات و مجسمه از کنار یکدیگر رد می‌شوند.

موزائیکی شدن روابط درون خانواده

این استاد دانشگاه با اشاره به اینکه روابط درون خانواده موزائیکی شده است، گفت: افراد خانواده مانند موزائیک کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند اما هیچ‌کدام یکدیگر را حس نمی‌کنند و همه به دنبال چت و استفاده از جاذبه‌های فضای مجازی هستند و این‌گونه است که تعاملات به هم زده شده و انسان‌ها مانند ربات بی‌حس شده‌اند.

همه اینها باعث سست و صوری شدن روابط درون خانواده شده‌است. خیانت، نادیده گرفتن یکدیگر، بی‌توجهی به نیازهای زوجین و فرزندان، از جمله مضرات دنیای جدید و استفاده از فضای مجازی در میان خانواده‌هاست به طوری که بر اساس تحلیلی که انجام شده، مشخص شد که از میان ۸۶۰ زن متأهل در یکی از شهرهای کشور ۳۳ درصد رابطه خارج از عرف دارند که این موضوع خود از جمله دلایل استفاده از شبکه‌های مجازی و ماهواره‌ای است.

وی در مورد راهکارهای جبران مضرات فضاهای مجازی نیز گفت: باید برای جبران مشکلات و آسیب‌های ناشی از فضای مجازی، برنامه‌ریزی بلندمدتی با همکاری دستگاه‌های بین بخشی انجام شود که باید این برنامه‌ها کاملاً فرهنگی باشد و در درازمدت جواب می‌دهد؛ به طوری که برنامه‌هایی در جهت شاد کردن جوانان و تفریح آنها در تلویزیون‌های خودمان و یا در سطح شهر انجام دهیم تا دیگر آنها نخواهند به فضای مجازی و شبکه‌ها برای سرگرمی روی بیاورند.

قرائی‌مقدم با اشاره به اینکه نمی‌توان مانع از استفاده تکنولوژی شد، گفت: نمی‌توانیم راه‌های پیشرفت را ببندیم و این از اختیار

ما خارج است اما می‌توان با اقدامات فرهنگی، مضرات آن را کاهش داد.

این جامعه‌شناس با انتقاد از اینکه مسئولان نمی‌خواهند مشکلات این فضا را ببینند، گفت: به دلیل محافظه‌کاری، تاکنون نتوانسته‌ایم راهکارهای موثر و اقدامات اساسی برای جلوگیری از مشکلات جوانان در کشور ایجاد کنیم؛ به همین دلیل است که آنها به سمت جذابیت، سرگرمی، شبکه‌های مجازی و ماهواره‌ای می‌روند.

ایرانی بمانیم اما از تمدن غرب دور نمانیم

وی گفت: کشورهای دیگر همچون ژاپن از سال ۱۹۴۹ برای مقابله با آسیب‌های ناشی از این فضاها اقدام کرده است، به طوری که از همان زمان شعارش این بود که «ژاپنی بمانیم اما از تمدن غرب عقب نمانیم» و تغییرات را از کتب درسی خود آغاز کرد و ما نیز در ایران باید با این شعار «ایرانی بمانیم اما از تمدن غرب عقب نمانیم» اقدامات خود را از سال‌های قبل آغاز می‌کردیم که متأسفانه این‌گونه نشده است.

به گفته وی، کاستی‌ها و عدم اقدامات لازم در این خصوص و آسیب‌های ناشی از شبکه‌های مجازی باعث شده که وضعیت ما از بحران، گذشته و به تهدید تبدیل شده است.

قرائی‌مقدم اظهار داشت: مسئولان باید به جای ندیدن آمارها و چشم‌پوشی از آنها، برای برنامه‌ریزی و ارائه اقدامات لازم و کاهش آسیب‌های ناشی از فضاها، مجازی و ماهواره‌ای، با ارائه آمار درست اقدامات لازم را انجام دهند. هر چند زمان زیادی را از دست داده ایم اما باز هم می‌توان برای آیندگان اقدامات و برنامه‌هایی را تدوین کرد.

در هر حال به دلیل حجم بالای اطلاعات در فضای مجازی و استفاده زیاد مخاطبان که عمده آنها را جوانان تشکیل می‌دهد جا دارد که مسئولان تا بحرانی نشدن آسیب‌های ناشی از فضای مجازی و برای بهبود وضعیت خانواده‌ها از هم اکنون برنامه‌ریزی گسترده‌ای انجام دهند.